Lausunto
Valtion nuorisoneuvosto
VN/12937/2023 09.11.2023

Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan valtiovarainkunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Asia**:** HE 41/2023 vp Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2024
Teema: Nuorisotyö (29.91)

Tausta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt valtion nuorisoneuvostolta kirjallista asiantuntijalausuntoa esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2024 (HE 41/2023 vp), kohdasta nuorisotyö (29.91). Lausuntoa pyydetään nuorisotyön keskeisistä painotuksista ja kipupisteistä. Lisäksi neuvoston asiantuntijaa on pyydetty kuultavaksi jaostoon.

Yleistä

Nuorten hyvinvointiin liittyvät kysymykset aiheuttavat huolta laajasti yhteiskunnallisella tasolla. Viime vuosina nuorten tilannetta on haastanut pitkään jatkunut epävarmuus ja ennakoimattomat muutokset. Globaalisti heikentynyt turvallisuustilanne ja ilmastoon liittyvät kysymykset aiheuttavat huolta nuorissa ja vaikuttaa heidän jaksamiseensa. Nuorten, etenkin tyttöjen ja naisten kokema yksinäisyys on lisääntynyt merkittävästi[1]. Kolmasosa kohdennetun nuorisotyön palvelujen piirissä olevista nuorista on kertonut kokevansa yksinäisyyttä usein tai jatkuvasti, kun taas kaikista nuorista aikuisista yksinäisyyttä kokee kymmenesosa[2]. Koronapandemian vaikutukset kohdistuivat erityisesti nuorten ikäryhmään ja koronan aiheuttama ja pahentama nuorten hyvinvointi- ja oppimisvaje on yhteisesti tunnistettu yhteiskunnallinen haaste. Tämä on nostettu esiin myös hallitusohjelmassa.[3]

Hallitusohjelmassa ennaltaehkäisevien toimenpiteiden merkitys nähdään tärkeänä ja niihin halutaan panostaa. Näistä esimerkkeinä käytetään etsivää nuorisotyötä ja nuorten työpajatoimintaa. Hallitusohjelma kiinnittää myös erityistä huomiota eri syistä haavoittuvimmassa asemassa oleviin nuoriin. Kuitenkin talousarviossa nuorisotyön momentin määrärahat ovat laskemassa vuoden 2023 määrärahatasosta. Esimerkiksi etsivän nuorisotyön osalta talousarviossa määrärahat laskevat 2,4 miljoonalla euroa, nuorten työpajatoiminnan osalta kaksi miljoonaa euroa ja nuorisoalan järjestöjen osalta 600 000 euroa. Sen lisäksi nuorisoalan osaamiskeskusten määrärahoja vähennetään 1,9 miljoonaa, joka välillisesti vaikuttaa laajasti nuorisoalan kehittämiseen ja osaamisen lisäämiseen.

Valtion nuorisoneuvosto näkee ristiriitaisena hallituksen hallitusohjelmakirjaukset sekä nyt talousarvioon esitetyt toimet. Valtion nuorisoneuvosto haluaa nostaa esiin sen, että vähentämällä etsivän nuorisotyön sekä nuorten työpajatoiminnan rahoitustasoa edellisistä vuosista, tullaan vähentämään rahoitusta juuri niiden nuorten palveluista, jotka ovat yhteiskunnassamme heikoimmissa asemissa.

[1] Helenius, J. & Kivimäki, H. 2023 Kouluterveyskysely 2023
[2] Kivijärvi, A. 2018 Quality of life among young Finnish adults not in employment or education. Applied Research in Quality of Life, 1–18.
[3] Hallitusohjelma 2023 Vahva ja välittävä Suomi

Nuorisotyön keskeiset painotukset

Nuorisotyöllä on merkittävä yhteiskunnallinen rooli olla edistämässä nuorten kasvua, itsenäistymistä ja yhteiskunnallista osallisuutta. Nuorisotyö asettaa ainoana toimintona ja palveluna nuoren tarpeineen keskiöön. Nuorisotyön keskeisinä tavoitteina nähdään myös osallisuuden vahvistaminen, oppimisen ja kaverisuhteiden edistäminen[4], jotka osaltaan vähentävät nuorten kokemaa yksinäisyyttä ja lisäävät hyvinvointia.

Valtion nuorisoneuvosto näkee erityisen hyvänä asiana sen, että koulu- ja oppilaitosnuorisotyön rahoitusta vakiinnutetaan ja sitä kautta turvataan matalan kynnyksen tuen pysyvyyttä kouluissa ja oppilaitoksissa. Vuoden 2023 Kunnallinen nuorisotyö –kyselyssä[5] yli kolme neljästä kunnasta ilmoitti, että ulkopuolinen rahoitus on heille koulunuorisotyön takaamiseksi erittäin tai melko tärkeää. Valtion nuorisoneuvosto haluaakin nostaa esiin huolen siitä, onko koulu- ja oppilaitosnuorisotyöhön kohdennettu nykyinen avustustaso riittävä. Kuitenkin kyseessä on verrattain uusi nuorisotyön muoto, jonka kehittäminen ja juurruttaminen vaativat erityistä taloudellista tukea sekä valtakunnallista koordinointia.

Nuorisotyötä tarvitaan vahvistamaan nuoria yhteiskunnassamme, jossa nuoriin kohdistetaan entistä enemmän osaamisvaateita ja joissa polut työelämään ja siirtymät koulutusten välillä ovat monimutkaistuneet. Kaikilla nuorilla nämä siirtymät eivät tapahdu automaattisesti vaan tarvitaan uusia tapoja ohjata ja tukea nuoria.[6] Nuorisotyöllä on merkittävä rooli erityisen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tukemisessa. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta sekä valtion rahoittamat nuorisoalan järjestöt, jotka mahdollistavat matalan kynnyksen toimintaa nuorille.

Nuorisoalan järjestöt tarjoavat monelle sellaiselle nuorelle mahdollisuuden harrastaa, joiden perheillä ei ole varaa kustantaa taloudellisesti kalliita harrastusmaksuja. Nuorisojärjestöjen tärkeä matalan kynnyksen harrastustoiminta luo mahdollisuuksia nuorille löytää yhteisöjä, joihin kiinnittyä ja saada tärkeitä yhteisöllisyyden kokemuksia[7]. Valtion nuorisoneuvosto kantaa huolta siitä, että jos tästä tärkeästä järjestölähtöisestä matalan kynnyksen toiminnasta leikataan, tullaan samalla heikentäneeksi kohtaamisen mahdollisuuksia nuorten arjessa sekä lisätään eriarvoisuutta nuorten vapaa-ajanviettotapojen välillä.

Nuorisotyön kipupisteet

Tutkimusten mukaan etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta auttavat ratkaisevalla tavalla koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia nuoria kouluttautumaan ja työllistymään sekä ehkäisee verrattain edullisella tavalla syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia[8]. Tunnistettu koronapandemian sekä globaalien kriisien aiheuttama nuorten hyvinvointivaje vaatii rahallisia panostuksia nuorisotyön tarjoamaan tukeen. Etsivä nuorisotyö löytää ne nuoret, jotka eivät ole muiden yhteiskunnan palveluiden piirissä sekä antaa haastavassa elämäntilanteessa olevalle nuorelle henkilökohtaista tukea. Nuorten työpajatoiminta tarjoaa uusien työelämätaitojen ja ammatinvalinnan tuen lisäksi nuorille yhteisön, johon kiinnittyä ja joka

[4] Nuorisolaki 2016/ 1285; Kiilakoski, T. & Kauppinen, E. 2021. Oppiminen nuorisotyössä. Kiistanalainen käsite käytännössä.
[5] Kivijärvi, A., Kauppinen, E. ja Kiilakoski, T. 2024 (ilmestyy). Poikkeusoloista uuden äärelle. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
[6] Hoikkala, T. 2021. Johdanto: Miksi tämä on yhteisötietokirja? Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.) Mitä Jyväskylä tarkoittaa? Nuorisotyön yhteisötietokirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 234, 11–62
[7] Pulkkinen, H. Kulttuuriharrastamisen koetut vaikutukset 2022. Selvitysraportti.
[8] Vauhkonen, T. & Hoikkala, T. 2020. Syrjäytymisen lasku.

auttaa nuorta vahvistumaan sosiaalisesti. Sekä etsivän nuorisotyön palveluita käyttäneistä että työpajojen asiakkaina olevista nuorista 90 prosenttia koki tulleensa autetuksi[9]. Vähentämällä rahoitusta näistä nuorisotyön toiminnoista evätään mahdollisuus tukea tarvitsevilta nuorilta matalan kynnyksen apuun.

Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan rahoituksen vähentäminen saattaa heikentää myös palveluiden alueellista saavutettavuutta. Jo vuoden 2020 Nuorisobarometrissa ilmeni, että nuorisotyön tarjonnassa on ollut alueellisia eroja. Maantieteellisesti hankalimmaksi koettiin etsivä nuorisotyö sekä Ohjaamot[10]. Valtion nuorisoneuvosto kehottaakin kiinnittämään huomiota siihen, että nuoret ovat alueellisesti tasa-arvoisessa asemassa, mikäli etsivän nuorisotyön tarjonta vähenee.

Valtion nuorisoneuvosto pitää erityisen tärkeänä säilyttää etsivän nuorisotyön, nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisoalan järjestöjen rahoituksen vuoden 2023 tasolla ja peräänkuuluttaa lisärahoitusta nuorten hyvinvointivajeen paikkaamiseen nuorisotyön keinoin. Valtion nuorisoneuvosto muistuttaa, että pidempiaikainen panostaminen pehmeisiin ja ennaltaehkäiseviin keinoihin on niin inhimillisesti kuin taloudellisestikin kannattavampaa.

Kohti koordinoidumpaa nuorisopolitiikkaa

Valtion nuorisoneuvosto edellyttää hallitukselta koordinoitua nuorisopolitiikkaa. Nuorisotyön leikkauksia on tarkasteltava myös sitä taustaa vasten, että nuorten aikuisten palveluja ollaan heikentämässä ilman riittävää vaikutusten arviointia. Etsivän nuorisotyön ja työpajojen leikkaukset kohdentuvat 18 vuotta täyttäneisiin nuoriin. Samalla esimerkiksi lastensuojelun jälkihuollon ikärajaa lasketaan kahdella vuodella. Näiden lisäksi sosiaaliturvan leikkausten yhteisvaikutukset osuvat erityisesti 18-24-vuotiaisiin nuoriin. Valtion nuorisoneuvosto vaatii, että vaikutuksia nuorten aikuisten palvelujen ja sosiaaliturvan heikentämiseen analysoidaan myös kokonaisuutena eikä sektoreittain.

Helsingissä 09.11.2023

Valtion nuorisoneuvoston puolesta,
Jenni Palomäki
vs. pääsihteeri

[9] Berg, P. & Myllyniemi, S. 2020. Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020.
[10] Berg, P. & Myllyniemi, S. 2020. Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020.